

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/L. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko politiško glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1:50 Din. Članstvo „Pov. UJU—Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2:50 od petič vrste. Inserterni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Profesorji — osnovnošolski nadzorniki.

Leta 1922. je prof. Radojevič, načelnik min. prosvete izdelal načrt zakona za osnovne šole, ki je bil najbirokratičnejši načrt, kar smo jih imeli dosedaj. Ta načrt je zidal vso avtoriteto šolstva na avtokratizmu in birokratizmu. Predvideval je tudi profesorje za nadzornike osnovnih šol.

S tem je hotel vzpostaviti avtoriteto nad učiteljskim in dvigniti šolstvo...?

»Da ne bi vladala prevelika kolegijalnost med učiteljskim in nadzorniki«, je bila že tedaj ona krilatica, s katero so oficijelni krogi utemeljevali nujno potrebo, da bodi profesor osnovnošolski nadzornik. Brez globljega utemeljevanja so odrekli potrebo tesnejšega, vzajemnejšega delovanja med nadzorniki in učiteljskim.

Nadzornik-profesor naj bi bil »nezmotljivi« pedagoški Bog, ki bo nosil avtoriteto že v sebi in bo šel lahko preko avtoritete izkustev in prakse po poti svojih teoretičnih zamisli in eksperimentov, na katerih naj bi slonela njegova namišljena avtoriteta nad učiteljskim. Učiteljsko naj bi se ga balo, mrzilo naj bi ga... Ali je prepred med nadzorniki in učiteljskim res tako nujno potreben?

Po teh nazorih bi tudi na srednjih šolah ne smel biti nadzornik profesor, ampak kvečjemu univerzitetni profesor, da bo vladal in obstojal med profesorji in nadzorniki — avtokratski in birokratski — kitajski zid.

Leta 1922. ta nazor ni prodril in je teza avtoritete, na kateri naj bazira osnovna šola po prof. Radojeviču, propadla v Glavnem Prosvetnem Svetu. Celov v Beogradu so uvideli, da ne kaže napenjati strun, ki so pokale že v Avstriji in da brez osnovnošolskih praktikov ni mogoča notranja reforma osnovne šole in ne avtoriteta nad učiteljskim, ki bi ga bila v stanu dvigniti in vzpodbujati pri njega notranjem delu v šoli.

V zadnjem času se je isto stremljenje pokazalo v gotovem krogu profesorjev tudi pri nas. Proti načelu demokracije in samovlade poedinih stanov, ki bi morala biti naš višek in naš ideal, hoče ta krog postaviti zopet profesorja za nadzornika nad osnovnim šolstvom.

Eden najabsurdnejših argumentov, ki smo ga slišali med drugimi, je pač ta, »da pripada to mesto profesorjem, ker je sistemizirano z 1/4.« Ta argument je tako slab, da se ga morajo resnejši krogi gg. profesorjev direktno ženirati, če se jemlje kot opora za dosego tega mesta. Tako argumentiranje kaže golo kruhoborstvo, zaradi katerega se hoče zasesti s strani profesorjev to mesto, ki je posestno mesto osnovnošolskega učiteljskega in stavi v zelo čudno luč vse probleme notranje reforme osnovne šole, pred katerimi stojimo in program, ki ga imajo gg. profesorji v pogledu reformnih problemov osnovne šole, zaradi katerih ravno smatra osnovnošolsko učiteljsko to mesto za važno.

Lahko bi tudi govorili o tem, kako je prišlo do »sistemiziranja« tega mesta z 1/4 ter razglabljali tudi nadalje to plat vpraša-

nja. A osnovnošolsko učiteljsko se je pričelo oddaljevati od zgolj materialistiških pogledov pri reševanju šolskih vprašanj.

Z razvojem osnovnega šolstva se je vedno bolj in bolj spoznavala potreba dati vodstvo nad osnovnim šolstvom osnovnošolskemu učiteljskim, ako ga hočemo dvigniti. Poglejmo malo nazaj!

Pokojni nadzornik Hubad se je moral kmalu umakniti Levcu, ki je kot bivši okrajni šolski nadzornik imel več prakse in več upogleda v notranjost osnovne šole. Ne smemo pozabiti, da sta pa oba bila zainteresirana za naloge osnovne šole na učiteljsko, kot večletna ravnateljica, kjer sta sodelovala pri uvajanju učiteljskega naraščanja v osnovnošolsko prakso.

Ze tedaj so pa merodajni krogi pričeli uvidevati, da spada na tako mesto osnovnošolski praktik, če hočemo osnovno šolo tudi v njeni notranjosti preobraziti. Da niso bile strankarske sile tedaj jačje od stvarnih razlogov, bi se to tudi zgodilo že pod Avstrijo.

Starejši tovariši, ki so imeli svoječasno srednješolske profesorje za okrajne nadzornike, bi vedeli našeti marsikatero resne argumente tako metodične, didaktične ter obče šolske pogreške, ki bi razčistile to vprašanje. Vedeli bi pa povedati tudi marsikatero anekdoto iz te dobe. Našteli bi pogreške glede ocenjevanja učiteljevega dela, truda in uspehov, ki so izvirale iz neopoznanja osnovnega šolstva in neumevanja položaja in teženj učiteljskega, kar je prvi pogoj za uspešen razvoj pouka in šolstva ter zadovoljstva učiteljskega.

Počemu bi posezali nazaj! Poglejmo samo v dobo dr. Pestotnika. Reakcija ni prišla zgolj zaradi personalnih zadev temveč ima svoje vzroke tudi v odredbah, ki so rezale v notranjost osnovne šole, ker so bile odredjene od srednješolskega profesorja s premalim ali pa sploh nikakim upoštevanjem osnovnošolskega referenta in mnenj

V naših vrstah je nastal močan prevrat...

(Piše Albin Čebular.)

V naših vrstah je nastal močan prevrat, toda prevrat, ki je v korist učiteljskim!

Preje učitelj proti učitelju, brat proti bratu — nož na nož...

O, da ni spregledal učitelj že preje! Druge vrste so bile že zdavnaj strnjene, le učitelju je ležala koprena zaslepljenosti na očeh. Bil je pač premalo trden in preveč odvisen, biti je moral hlapec, ni imel časa in tudi smel ni misliti na samostojnost, gospodu ni smel pogledati v obličje.

Nastopili so časi osvobođenja, prerodenja in učitelj je stopil na življensko pozornico kot človek! Človek velikih idej, ki je sprevidel, da je doslej upropaščeval samega sebe.

Proč je vrgel nož, ki ga je imel namerjenega proti lastnemu bratu-sotrpinu in mu podal desnico, pogledala sta v zarjo in videla vstajenje! In to vstajenje je bilo lepše od solnca, močnejše od mladosti in sočnejše od tople pesmi. Izprevidela sta, da stojita z roko v roki skupno za enotne cilje v dobrobit vsega učiteljskega kakor svetilka boljših časov, ki plovejo gnani od južnih vetrov s pomladno godbo.

osnovnošolskega učiteljskega. Vsa opozorila s strani osnovnošolskega učiteljskega so tedaj naletela na gluha ušesa. In reakcija...

Najmanjši predpogoj za vsakega oblastnega šolskega nadzornika iz srednješolskih vrst bi morala biti dolgoletna poglobljena praksa na reformiranem učiteljskim in notranja osnovnošolska praksa vsaj v lastnosti sreskega šolskega nadzornika, ako hoče postati oblastni šolski nadzornik sedanjih dob ustrežajoči reformator osnovnega šolstva in ne navadni birokrat, ki bo kvečjemu oviral in ubijal to reformo.

Ne gre samo za poznanje vnanje organizacije modernega osnovnega šolstva. Danes je problem reforme osnovne šole vse globlji in zahteva bolj kot pod Avstrijo do brega notranjega poznavalca osnovne šole, če hoče pravilno izvesti nastopajoče reformne probleme v naši osnovni šoli. Osnovnošolsko učiteljsko je podalo dovolj širok predlog in je v zadnjem času pokazalo dovolj resnosti, ki jo ima z ozirom na osnovno šolo in njene naloge, zato smatra lahko vsako brskiranje v tem vprašanju kot omalovaževanje vsega stanu.

Masa osnovnošolskega učiteljskega je sedaj prebujena že toliko, da bo avtoriteta nadzornika danes lahko slonela le še na dobrem poznavanju notranjosti osnovne šole in njenih notranjih reformnih potreb, vsaka druga avtoriteta bo prej ali slej odrekla. Organizacija pa hoče poskrbeti, da dvigne s študijem notranjih šolskih problemov učiteljsko še višje, da bo še odpornejše proti vsakemu birokratizmu in avtokratizmu.

Seveda, če se motri vprašanje šolskega nadzornika samo z birokratičnega stališča ali celo s stališča 1/4, brez potreb notranje reforme osnovne šole, potem seveda ni treba upoštevati osnovnošolskega učiteljskega, potem se lahko prezre osnovnošolsko učiteljsko tudi pri tem vprašanju, ker bo hodila šolska uprava svojo, učiteljsko pa svojo pot.

Kadar se potegujeta za naše skupne cilje, takrat jih ne vidiš za mizo z mrkimimi pogledi, zavita v oguljene, raztrgane in zamazane politične plašče, ampak sta pustila strankarstvo s klobukom in dežnikom na hodniku pred vrati.

Šele sedaj je zasijala prava zarja, šele sedaj se je pričelo enotno delo, pričel za nas tisti veliki čas vstajenja in smotrenega življenja ter žrtvovanja za sebe in domovino.

Vsak je brat, vsaka sestra in vsak dobi plačilo po zaslužju, a ne po strankarstvu, to je zlato geslo, pripeto nad vhodom našega novega svetišča.

Izven je pa učitelj kakor drugi samostojen in ima popolnoma proste roke v svojem mišljenju in nikdo mu tega ne krati niti najmanj!

Ali kaj, ko bo žel vsak pri katerikoli stranki samo nesrečne dneve svojega življenja!

Učitelj v mestu — kaj njemu mar, saj ne pride dosti v dotiko s silo življenske reke. Vse drugače je pa z učiteljem na deželi. Morda se napoti na svoje prvo služ-

beno mesto poln sil, poln idealov in hoče prenoviti svet v enem mesecu, ali svet je trd (zgrajen na stoletjih) in on obleži razočaran s strto perotjo in solzo v očeh. In kdo je to storil? Zagrizena strankarska zaslepljenost!

O, vem, vsepovsod je imel obljub, vse polno kritja, izza ograj so mu šepetali v pogum — nad njim so se zbrali črni oblaki in on je prošil tiste tisoče pomoči — a vsa vrata so zaprta, skozi reže pa prihajajo smehi ironije... Sam umiraš, o brat, popolnoma sam na tem mrzlem svetu in ni ga, ki bi ti podložil vsaj trd kamen pod trudno glavo...

Pa pride tisti, ki si morda nanj pljuval in ti obveže krvavečo rano, on, ki ni zblaznel od strankarske zagrizenosti, ampak ima le blago dušo...

Torej, ne bodimo slepi, ampak treznejši, naj bodo naše sodbe, naši sklepi.

Kako bom pa zašel v duše ljudi? Poizkusi s strankarstvom — kakor bi trenil imaš dva tabora in vsak dan boš žalostnejši, vedno globlje ti bo klonila glava. Srečaš človeka — nagovori ga s politikom — klet bo ves svet, sebe in tebe. Srečaš drugega, vprašaj ga po 'opravljajočem' delu, podučij ga v tem in onem, kar vidiš, da bo v prid njemu in njegovi kmetiji — vse svoje življenje ti bo hvaležen. Premisli! Pridobil bo tako enega, dva, deset, vse. Pomagaj jim dvigniti prirodne zaklade, usposobi jih za boljše življenje in brez tebe ne bodo mogli biti!

Če ti ni potreba, ne sili se, ne hodi v ogenj po žerjavico.

Malo je prijatelj, ki te ne zapuste v dnevi tvoje žalosti; največ jih še zataji resnico, če tudi si nedolžen, te obdolže, da odnesejo le oni zdrave pete. Da, taki so ljudje, take jih naredi strankarstvo.

Zatorej pozdravljeni vsi oni, ki so se strnili v veliko vrsto in ki se bore edino za dosego naših ciljev, ki v tem plemenitem delu ne poznajo strankarstva, ampak le Pravico. Boje se teh omahljivci, ker vidijo, da je stopilo učiteljsko na svojo pozornico samo, izkristalizirano, da je kakor grad sredi otoka, kajti le ono bo izvojevalo naše pravo, olajšalo naše težnje, da nam bodo zasijali toplejši in jasnejši časi!

K izpremembi pravil UJU.

(Splošna in tajna predizbira kandidatov za volitve v ožji sosvet in odseke.)

Pravila in poslovnik organizacije bi morala biti stilizirana in precizirana tako, da bi volitev z vzklikom v načelstvo organizacije sploh ne dopuščala, odnosno priznavala veljavnost volilnega rezultata le v slučaju, da so glasovali vsi prisotni — in sicer glasno — brez izjeme. Volitve bi se naj vršile, če že ne vsako zaporedno, pa vsaj vsako drugo leto (in ne šele vsaka tri leta); izvedla pa bi se najbolje edino le tajno, t. j. potom kuvertiranih glasovnic (veljavnih le, ako nosijo volilni žig UJU). Volilna in iz-

* Predstoječi predlog tov. Kislingerja je predložilo Laško učiteljsko društvo poverjeništva, da bi ga skušalo uveljaviti in da se o njem izrečejo tudi ostala učiteljska društva.

LISTEK.

JOS. DOLGAN:

Učni načrt kmetske delovne šole.

(Dalje.)

Leska: Mačice; cvetni prah; kaj ga raznaša; iz česa zraste lesnik.

Cvetlice ob potoku in na suhem; Kakšni so listi; njih teža, ko se posušijo.

Cvetlice in rastline na suhih tleh: Kakšni so listi; njih teža, ko se posušijo.

Poizkus s pšenico: Kako raste pšenica na gredici, ki smo jo prekopal v jeseni; kako raste pšenica na gredici, ki smo jo prekopal spomladi; kako raste na pognojeni gredici; kako na nepogojeni; kako raste na neprekopani gredici; kakšne so koreninice v prekopani ali v neprekopani gredici; kakšne koreninice imajo bujne rastline; kakšne koreninice imajo slabotne rastline; kaj iščejo koreninice v zemlji; ali se koreninice lažje širijo v rahli ali trdi zemlji; kakšne so koreninice, če je več rastlin skupaj; ali je na tako majhnem prostoru zadosti hrane za vse rastline; kaj moramo storiti s sadnimi sadikami.

Ovčtovi sadnih dreves: Koliko cvetnih listov ima jablanov, hruškin,

češpljev, češnjev cvet; koliko prašnikov in pestičev; iz katerih delov se dela sad; na katerih drevesih na šolskem vrtu ali pa na domačem vrtu bo letos dosti sadja; slana pomori cvetje; kdaj so slane; ali so slane v zgodnji ali pozni spomladi; ali je slana pomorila pozno cvetje; katere jable so cvetele zgodaj, katere pozno; ali je na njihovem vrtu dosti dreves, ki prezgodaj cvetejo.

Senca na vrtu: Kaj raste na šolskem vrtu v senci dreves; katere rastline rastejo na svetlem; katere rastline ne rastejo v senci; na kateri strani drevesa je senca jutraj, opoldne, popoldne; na kateri strani ni nikoli sence; ali naj sadimo drevesa na južni ali na severni strani.

Mladike: Kaj poganjajo prijeti cepiči; tudi druga drevesa poganjajo mladike; kaj se dela za listovim pecljem.

Plevel: Koreninice plevela v zemlji; kaj skrajo iz zemlje; katerim rastlinam škodujejo; listi plevela delajo senco drugim rastlinam; ali raste pšenica ali proso v senci; vrste plevela; najbolj škodljiv plevel; med katerimi rastlinami plevel najbolj raste; plevel med žitom; kako uspeva proso na opleti gredici; na neopleti.

Okopavanje: Kaj stlačij zemljo; koreninice v stlačeni zemlji; kakšno zemljo morajo imeti rastline; katere njive je težko kopati; kakšna zemlja je na tistih njivah; ali je lažje kopati v suhem, med dežjem ali po dežju; kakšna je mokra zemlja na raznih njivah; kakšne vrste zemlje

so tam; kako raste proso na neokopani gredici; kako na okopani.

Osi-pa-va-nje: Katere rastline osipavajo; kaj je zraslo v zemlji, ki smo jo rastlini prisuli; ali rastlina bolje raste, če ima mnogo ali malo korenin; kako rastejo na gredice osute prosene rastline; kako rastejo neosute.

Delo spomladi: Kaj delajo oče in bratje; kaj delajo mati, sestre teta; kakšno orodje rabijo; po katerem delu so najbolj trudni; kaj dela živina; po katerih njivah je bilo najtežje orati; kakšne vrste zemlja je tam; ali se njihovim toži delati; kaj bi bilo brez dela; nekateri ljudje ne morejo živeti brez dela; kdo je pomagal njihovim delati; komu so pomagali njihovi; kje so kupili orodje; koliko je stalo; katere dele ima brana; pri katerem delu so pomagali otroci; kaj delajo najrajši; katero delo se jim upira; ali sami radi delajo ali jih prisilijo; prostovoljno delo; prisiljeno delo; delati je treba zaradi prehrane in zaradi staršev; delo iz dolžnosti.

Ugibanje o letini: Suša, hladno, mokro, toplo; koliko topline je o dežju, po dežju, o suši; kako kaže na njihovih njivah; kakšno je žito v dolini; v gornjem delu; kako raste, kjer so preorali globoko ali plitvo; kjer so preorali jeseni ali spomladi; kjer so pognojili ali pa niso pognojili.

Cveti semenskih sadežev: Koliko cvetnih listov, prašnikov in pestičev imajo krompirjev, korenov, pesin, repin, zeljnat cvet; iz katerih delov se dela seme.

Trava: Katere trave rastejo na vrtu, v dolini, na hribu, na mokrem, na suhem; ali je večja trava na mokrem ali na suhem; plitva in peščena zemlja po hribih; kako raste trava po dežju; kako raste o suši; kako raste trava v aprilu; kako raste v maju; kdaj trava cvete; prašniki; sočne in obse-nele trave; katero travo rajši je živina; katere cvetice rastejo med travami; na nižinskih, višinskih, mokrih, suhih travnikih; vonj in okus cvetic; strupene rastline na travnikih; zdravitelne rastline; kumin, rman. Košnja: Kdo kosi; kdo grabi; težko in lahko delo; solnce ožge obraze; potenje; luknjice na koži; hladno po potenju; žej; voda iz kuhanega posušenega sadja; koliko vozov sena so pripeljali iz posameznih travnikov; na katerem travniku je bilo največ sena; koliko vozov sena so pripeljali iz vseh travnikov; kaj pravijo starši o letini sena; ali je dobra ali slaba; kako pomaga otrok ob košnji; katero orodje so rabili pri košnji; katere dele ima kosa, grablje, vile; ovenelo seno je škodljivo; bilke, listi, cvetje; olesenele bilke.

Previdnost ob vožnji sena: Otroci se radi vozijo na vozu vrh sena; včasih kdo pade in si zlomi roko ali si jo izpahne; komu v vasi se je zlomila kost na roki; komu se je izpahnila; ali se komu še pozna; prva pomoč; zdravnik; ali se prej začelijo mlade ali stare kosti.

Kapusov belin: Vrste metuljev; kapusov belin; leta po zelju; jajčeca; gosenice; zapredki; metulji; škoda; kako jih uničujemo. (Dalje prih.)